COĞRAFYA Sınıf-10

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU TÜRKİYE'DE TOPRAKLAR

Türkiye'de Toprakların Dağılışı ve Genel Özellikleri

Türkiye' de; sahip olduğu iklim zenginliği, yeryüzü şekillerinin çeşitlilik göstermesi, farklı kayaç türlerinin görülmesi gibi nedenlerden dolayı farklı toprak tipleri oluşmuştur.

Denizden uzak iç bölgelerde step bitki örtüsü altında **kahverengi** ve **kestane renkli bozkır toprakları** görülür. Yıllık yağış miktarının az olduğu alanlarda oluşan bu topraklar, organik madde bakımından oldukça fakirdir.

Akdeniz iklim bölgesinde özellikle kalkerler üzerinde oluşan **terra rossa**ların en önemli özelliği, bileşiminde bulunan fazla miktardaki demir oksit sebebiyle kırmızı renkte olmasıdır. Organik madde bakımından fakir olan bu topraklar kireç yönünden ise zengindir.

Kahverengi orman toprakları, özellikle Kuzey Anadolu Dağları ile Marmara Denizi çevresindeki dağlık alanlarda yaprak döken ağaçların oluşturduğu ormanlarda görülür. Humus bakımından zengin, verimli ve koyu renkte olan bu topraklar tarım açısından oldukça elverişlidir.

Görsel: Kahverengi orman toprakları

Görsel : Çernozyom topraklar

Görsel: Tuzlu topraklar

Podzol topraklar, dağların yüksek kesimlerinde iğne yapraklı ormanların altında oluşur. Aşırı yıkanma nedeniyle humusun taşındığı bu topraklar, besin maddeleri bakımından oldukça fakirdir.

Kuzeydoğu Anadolu'da yer alan platolarda ve orman örtüsünün sona erdiği alanlarda bitki örtüsü olarak çayırlar görülür. Bu çayırlar altında humus bakımından zengin olan **çernozyom topraklar** oluşmuştur. Koyu renkli olduğu için "kara topraklar" olarak da adlandırılan çernozyomlarda geniş otlakların oluşması, büyükbaş hayvancılığın gelişmesini sağlamıştır.

Tuz Gölü ve Konya Ovası çevresinde suda çözünmüş hâldeki çeşitli tuz ve karbonatların suyun buharlaşması neticesinde toprak yüzeyinde birikmesiyle **tuzlu topraklar** oluşur. Tuzcul bitkilerin yetiştiği bu çorak topraklar tarım için elverişli değildir.

Yumuşak kireç taşı ve killi kireç taşı üzerinde oluşan **kalsimorfik topraklar**a ülkemizin birçok yerinde rastlanır. Anadolu'da **kepir** veya **taş doğuran** olarak da bilinen **vertisoller**; Trakya, Güney Marmara ve Muş Ovası'nda görülür. Yumuşak kireç taşları üzerinde oluşan **rendzinalar**a ise Anadolu'nun birçok yerinde rastlanır.

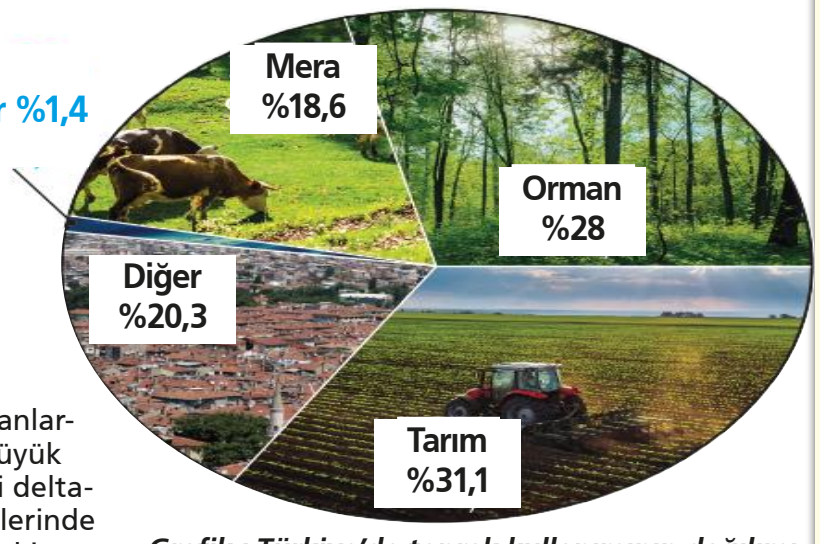
Hidromorfik topraklar, taban su seviyesinin yüksek olduğu sazlık ve bataklık alanlarda özellikle de Çukurova, Büyük Menderes ve Çarşamba gibi deltaların taşkına uğrayan kesimlerinde görülür. Ayrıca iç bölgelerdeki drenajın iyi olmadığı bataklıklarda da oluşabilen bu toprakların üzeri ot, saz ve kamışlarla kaplıdır.

Regosoller, özellikle volkanik arazilerde (Nevşehir) akarsuların taşıdığı kum depoları üzerinde oluşur. Kumlu ve yumuşak olan bu topraklar, patates ve soğan tarımı açısından oldukça elverişlidir.

Türkiye'de Toprakların Kullanımı

Türkiye'de topraklar; tarımsal üretim, sanayide ham madde ihtiyacının karşılanması, hayvancılık ve ormancılık gibi birçok faaliyet alanında kullanılır.

Topraklarımızdan en yaygın şekilde tarımsal faaliyetlerde (%31,1) yararlanılmaktadır. Toprak çeşitliliğin fazla olması yetiştirilen tarımsal ürün çeşitliliğini etkilemiştir. Sulama imkânının olduğu alanlarda sulu tarım yapılırken bu imkânın olmadığı alanlarda ise kuru tarım yapılmaktadır. Kuru tarım yapılan bazı alanlarda verim kalitesi açısından topraklar belli zamanlarda ekilmeyerek dinlendirilmektedir.

Grafik : Türkiye'de toprak kullanımının dağılımı

SORULAR

Soru 1:
Türkiye'de yerli (zonal) toprak çeşitliliğinin fazla olmasının temel sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

A) İklim çeşitliliğinin fazla olması
B) Yükselti ortalamasının fazla olması
C) Bitki örtüsü çeşitliliğinin fazla olması
D) Dört mevsimin belirgin olarak yaşanması
E) Genç oluşumlu arazi yapısına sahip olması

Cevap: A

Soru 2:
Eski göllerin tabanlarında killi anakaya üzerinde oluşan, Anadolu'da dönen veya taş doğuran toprak olarak da adlandırılan topraklar aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hidromorfik toprak
B) Rendzinalar
C) Vertisoller
D) Kolüvyal topraklar
E) Regosol topraklar

Cevap: C

Soru 3:
Türkiye'de çernezyon toprakları ile ilgili araştırma yapmak isteyen bir toprak bilimci, aşağıdaki alanlardan hangisini araştırma sahası olarak kullanması beklenir?

A) Taşeli Platosu
B) Tuz Gölü çevresi
C) Çukurova Deltası
D) Erzurum-Kars Yöresi
E) Şanlıurfa Platosu

Cevap: D

Soru 4:
Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'de toprak kullanımında yanlış bir uygulamadır?

A) Volkanik alanlardaki regosol topraklarında patates tarımının yapılması
B) Delta ovalarındaki topraklar üzerinde yeni orman alanlarının oluşturulması
C) İç bölgelerdeki sulanamayan alanlardaki step topraklarında tahıl tarımının yapılması
D) Verimli alüvyal toprakların bulunduğu ovalarda sanayi bitkileri üretiminin yapılması
E) Kuzeydoğu Anadolu'daki çernezyom toprak¬ların bulunduğu meralarda büyükbaş hay-vancılığının yapılması

Cevap: B